

Тараненко Г.Г. Особливості екологічної освіти та виховання: реалії сьогодення та перспективи розвитку / Г.Г. Тараненко, В.В.Гудкова // Психологія і педагогіка на сучасному етапі розвитку наук: актуальні питання теорії і практики: Збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (14–15 грудня 2018 р., м. Одеса). У 2-х частинах. – Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2018. – Ч. 1. – 120 с. - С. 111-113.

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Тараненко Г.Г.

к.пед.н., доцент, доцент кафедри
суспільно-гуманітарних наук
Таврійський державний
агротехнологічний університет
м.Мелітополь, Україна

Гудкова В.В.

студентка магістратури
спеціальності «Екологія»
Таврійський державний
агротехнологічний університет
м. Мелітополь, Україна

Одним із найбільших викликів сучасності є глобальна екологічна криза, що актуалізує питання щодо віднаходження шляхів її ліквідації та подальшого розвитку людства в умовах, що склалися. В означеному контексті особливого значення набуває екологічна освіта, що уможливорює здійснення кардинальних змін у свідомості, формулювання і добровільне прийняття обмежень та заборон, продиктованих законами розвитку біосфери.

На важливості освіти, яка покликана забезпечити розуміння актуальних екологічних питань та вирішенні проблем, що склалися, наголошувалося ще у матеріалах «Порядок денний на XXI століття» конференції Ріо-де-Жанейро (1992 р.) [1].

Зважаючи на той факт, що процес такого «перетворення» сучасної людини вимагає фундаментальних змін як у системі цінностей, так і у способі життя, що поставило перед освітою інтегроване завдання та спонукало більшість країн до її реформування. Саме завдяки цьому з'явилася екологічна освіта, спрямована на формування уміння взаємодіяти з

навколишнім середовищем, розвиток навичок щодо прийняття екологічно виважених рішень та засвоєння відповідних норм поведінки у природі.

Зрозуміло, що свідоме і бережливе ставлення особистості до природи уможлиблюється лише завдяки екологічній культурі та широким екологічним знанням, що реалізується у межах повноцінної екологічної освіти, яка має свою специфіку у різних країнах світу. Так, зокрема дитячі садки Болгарії акцентують увагу на знайомстві дітей із природою як під час гри, так і в процесі трудової діяльності на присадибних ділянках.

Працівники дитячих садків Норвегії зобов'язані мати спеціальну підготовку та знати основи екології й охорони природи, знати про стан природних ресурсів своєї країни та активно використовувати методiku екологічної освіти і виховання.

У Фінляндії завдяки діяльності спеціальних Центрів природи здійснюється систематичне екологічне навчання, що розпочинається ще з п'ятирічного віку. У зазначених центрах активно використовуються найрізноманітніші методи навчання, зокрема, заохочення індивідуальної творчості дітей, проведення екскурсій, використання ігрових методів тощо.

У школах Англії, Швеції та Данії викладається курс природознавства та краєзнавства; в Норвегії та Німеччині вивчається курс, у якому досліджуються різні сфери рідної країни, зокрема екологічна.

У навчальних програмах Данії та Англії питання про проблеми навколишнього середовища є обов'язковою складовою курсів біології, географії, історії, хімії та фізики, на які, до речі, відводиться до половини навчального часу.

У Нідерландах під контролем уряду здійснюється проект з охорони ландшафтів. Варто зазначити, що тут також працює інститут з проблем природоохоронного виховання і навчання.

У державах Скандинавії великого значення надається вихованню у молоді вміння поважати і цінувати життя у всіх його проявах, обізнаності щодо сучасних екологічних проблем, стану природи у своїй країні і за кордоном.

У шведських школах ще з 1919 р. введено окремий предмет «Охорона природи», а з 1988 р. парламентом країни внесено зміни до методики і змісту навчання за цим курсом.

У Франції питання щодо охорони природи і проблеми навколишнього середовища є обов'язковою складовою навчання у ліцєях, коледжах, центрах професійного навчання.

Американські навчальні програми хоча і не містять обов'язкового розділу з питань охорони природи, проте з 1956 р. тут досить популярним є

навчання за особистим програмами викладачів. Варто зазначити, що в Америці досить поширеною є посада шкільних радників щодо питань викладання охорони природи.

У східних країнах, як і в країнах Західної Європи, виховання любові до природи починається з трирічного віку, при цьому відмінною рисою такого навчання є спільність релігійного та екологічного виховання.

У Бірмі з 1967 р. в навчальні плани шкіл було введено курс «Вивчення навколишнього середовища». Варто зазначити що цю дисципліну у якості окремого предмету було введено також в навчальні плани Бангладешу, Індії та Пакистану [2].

Отже, як видно, більшість країн визнали важливість природоохоронного навчання і виховання, що є міцною основою для їхнього подальшого розвитку, спрямованого до ноосфери.

В Україні розвиток екологічної освіти розпочався лише наприкінці 60-х рр. ХХ ст. Сьогодні екологічне виховання на дошкільному етапі навчання передбачається окремими розділами «Програми виховання в дитячому садку» та активно впроваджується у старшій школі у межах курсів «Екологія» та «Людина і світ».

У той же час варто зазначити, що не зважаючи на активний розвиток екологічної просвіти, існує низка чинників, що негативно впливають на результати навчально-виховного процесу з екологічної освіти, зокрема:

- низький рівень знань щодо особливостей функціонування біосфери, що уможливорює передбачення наслідків застосування потужних засобів впливу на природу;
- нерозробленість єдиної екологічної концепції;
- недостатній рівень підготовки педагогічних кадрів у закладах вищої освіти;
- недостатність відображення екологічного складника в навчальних програмах гуманітарного циклу [3, с. 33-41].

У зв'язку із цим серед науковців і практиків широко обговорюється необхідність оптимізації програм природничих дисциплін на основі міждисциплінарного та проблемноорієнтованого підходу та заміни викладання предмету «Екологія» на предмет «Сталий розвиток». З'явився новий тип освіти – «освіта для сталого розвитку» (Education for Sustainable Development, 2005) в основі якої мають бути широкі міждисциплінарні знання та висока екологічна культура [2, с.150-154.].

Безперечно, екологічна освіта набуває особливої актуальності і потребує якісних змін, новітніх методів і підходів, використання закордонного досвіду. Перехід від формальної екологічної освіти до «освіти для сталого розвитку»,

в основі якої повинні бути знання про розвиток суспільства, економіки та природного довкілля, екологічна культура та відчуття особистої відповідальності за стан навколишнього середовища, повинен відбуватись на всіх рівнях освіти. Лише тоді ми забезпечимо виконання мети екологічної освіти [2, с.150-154].

Тож, на сучасному етапі більш дієвою і результативною є поєднання формальної і неформальної екоосвіти, що проводиться у позаурочний час шляхом проведення різноманітних акцій, подорожей, таборів, тренінгів, організації гуртків, науково-дослідної роботи молоді. Ці дві форми екоосвіти повинні доповнювати одна одну для формування екологічної свідомості і культури населення.

Література

1. Заверуха Н.М. Основи екології: Навч. посібн. 3-тє вид. / Заверуха Н.М., Серсбряков В.В., Скиба Ю.А. – К.: Каравела, 2013. - 288 с.
2. Койнова І. Б. Нові підходи до екологічної освіти в Україні / І. Б. Койнова // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Екологія. – 2017. – Вип. 16. – С. 150-154.
3. Шевель, А. О. Роль освіти у формуванні екологічної культури / А. О. Шевель // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: Збірник наукових праць. – 2008. – Вип. 33. – С. 33-41.